СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 253. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 29. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 253. Jersey City, N. J., Wednesday, October 29, 1924. THREE CENTS

Всі три партії роблять послідні зусилля.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Послідний тиждень виборчої агітації зазначується зміцненем незвичайним оживленнем у кождій партії.

Кожда партія зборає свої сили головно на стейти Ню Йорк, Ню Джерзі, Індіяну, Айкову, та декотрі другі середно-західні стейти, які вважається головною опорою сенатора Ла Фолета. І демократи й републиканці хочуть ослабити сили Ла Фолета та добути так звані сумнівні стейти, довкола котрих обертається питанне вибору.

НЕБЕЗПЕКА ВІД ПОРОХІВНІ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Недалеко від великого військового магазину пороху в місті Доверi, в стейті Ню Джерзі, вибух пожар магазину дерева. Пожар грозив поважною небезпекою цілій околиці, і якби військова команда не була поспішилася з присланнем відділу вояків з Ню Йорку, готово було скоїтися велике нещастя. По цілодінній і цілонічній праці вдалося жовнірам вгасити горіюче дерево.

НЕБУВАЛА ОВАЦІЯ ДЛЯ НІМЕЦЬКИХ ЛЕТУНІВ.

НЮ ЙОРК, 26. жовтня. — Союз німецьких Організацій в Ню Йорку відсвяткував нині врочисто 25-літний свій ювилей. Сей день проголошено Німецьким Днем. По скінченню всякого рода парад, походів, віч, учасники урядили величезний банкет і баль у Готели Астор, в якому взяло участь 5,000 людий. В забаві брали участь німецькі летуни, що приїхали сюди на кермовім бальоні „Зі-Ар-Трі". В їх честь вся публика серед котрої було богато Американців, відспівала німецький національний гимн, „Дайтшлянд Ібер Алес".

ВАЖНЕ ВІДКРИТТЯ В МЕДИЦИНІ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Кільких лікарів виступило з публичною заявою про важне лікарське відкриття, яке вони зробили спільними силами.

Кажуть вони, що їм вдалося відкрити, що параліж можна лічити при помочи операції. Оперують саме так званий симпатичний нерв.

АМЕРИКА НЕ ВДОВОЛЕНА З ПОМИЛУВАННЯ ПРОВІДНИКА ТОВПИ В ПЕРСІЇ.

ВАШИНГТОН, 27. жовтня. — Американський уряд думає вислати незадовго остру ноту з протестом до перського уряду. Уряд невдоволений з того, що Персія помилувала провідника товпи, яка вбила американського конзуля Імбрі.

ЩЕ НОВИЙ ЗАЗИВ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН, 27. жовтня. — Американська Федерація Праці видала ще один заклик до зорганізованих робітників до праці в користь поступових кандидатів Ла Фолета й Гвілера.

Федерація Праці й собі каже, що поступова партія побідить і взиває робітників до подвоення своєї роботи в користь поступових кандидатів.

ВИБОРЧІ ЗАКЛАДИ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Виборчі заклади в тиждень перед виборами були такі: за побіду Кулиджа давали 6 і пів проти 1; за упадок Ла Фолета 10 проти 1; та 1 проти 1, що Дейвис не добуде свого стейту.

ПЕРЕБИРАЮТЬ НІМЕЦЬКИЙ БАЛЬОН.

ЛЕЙКГЕРСТ, Ню Джерзі, 27. жовтня. — Спеціяльна комісія департаменту (міністерства) війни й фльоти стала оглядати німецький кермовий бальон „Зі-Ар-Трі", щоби його перебрати на американську власність.

ЗБИРАЮТЬСЯ ДО НОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ІМІҐРАЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Директор уписів на Колумбійськім університеті в сьому місті виступив з публичною заявою, що до сього університету, а певно й до других, богато студентів уписується лишень на те, щоби уходити перед іміґраційними властями за студентів і мати на тій основі право побуту в Америці. Наслідком сього чужинецькі ґрупи студентства зростають, і директор закликує іміґраційних урядників, щоби поклали конець пачкованню іміґрантів яко студентів.

ОБІЦЮЄ ПОКІНЧИТИ ПОДАТКОВЕ ЗАМІШАННЯ.

ВАШИНГТОН, 27. жовтня. — Американський міністер судівництва Стовн обіцяв видати незадовго правничий розпорядок про оголошування до публичного відома податковців та заплачених ними податків.

СМЕРТЬ МІНІСТРА.

ВАШИНГТОН, 26. жовтня. — Тут помер наслідком невдачної операції міністер рільництва Волес.

Уряд зарядив по ньому урядову жалобу.

МЕКСИКАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — Сюди приїхав з Европи мексиканський президент Каєс. Місто й бизнесмени міста витали його врочисто. В своїй розмові з ґазетярами, Каєс висказав своє вдоволенне, що він вийшов побідником при виборах на робітничий тикет.

ВЕЛИКІ ПОЛІЦІЙНІ ЛОВИ В ФІЛЯДЕЛФІЇ.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, 27. жовтня. — Місцева поліція перевела нині 93 ревізії в ріжних домах гри й роспусти та арештувала понад тисячу осіб. Декотрі поліційні стації були переповнені так, що вязників треба було перевозити до других стацій.

ХОЧУТЬ ДЕПОРТУВАТИ ЖІНКУ БУВШОГО ПРЕЗИДЕНТА УГОРЩИНИ.

НЮ ЙОРК, 27. жовтня. — До нюйорського порту приїхала вчора жена колишнього президента Мадярщини Каролі. Хоча вона приїхала на ряд відчитів, проти її призіду запротестувало кілька американських організацій, називаючи її небезпекою для спокою в Америці. Іміґраційні урядники задержали її на кораблі.

НОВИЙ КОМІСАР ОСВІТИ.

На засіданню Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад з дня 1. жовтня ц. р. звільнено В. Затонського зі становища Народнього Комісаря Освіти а на його місце призначено Наркомом Освіти відомого Українця, члена КП(б.)У та визначного партійного діяча О. Шумського.

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА НА УКРАЇНІ.

На 1. лютого 1923 р. на Україні виходило 65 ґазет, з того тільки 10 українських, а 6 мішаних. Загальний тіраж всіх ґазет виносив 385 примірників. На 1. вересня ц. р. число ґазет таке саме 66, з того українських 18, мішаних 8, а тіраж їх піднісся майже в два рази і виносить 700.000 примірників, причім 21 ґазети мають тіражу поверх 10.000 прим. кожда. Окремо 18 українських ґазет мають тіражу 114.000 прим., мішані ґазети 38.000 прим. — Журналів виходить тепер на Україні 98, з тіражем 421.000 прим., з того українських журналів 24, з тіражем 74.500 прим. та 9 видань російсько-українських, з тіражем 34.270 прим. Селянські видання (ґазети і журнали) мають тіражу 200.000 прим. — З цих цифр бачимо, що до українізації преси ще далеко. А коли зважити, що преса взагалі, а спеціяльно в радянських умовах, є головним провідником культури, то виходить, що ця культура дається не тільки міському, переважно російському або зрусифікованому населенню, але й сільському населенню в чужій формі.

ЕКС-КРАНПРІНЦ ПРОЦЕСУЄТЬСЯ З БАТЬКІВЩИНОЮ.

Дня 3. ц. м. почалася у Вроцлаві розправа за право власности на князівство Ельс, яке завзято обстоює бувший кронпрінц Вільгельм. Як відомо, німецька республика сконфіскувала цю велитенську посілість.

ПОШИРЕННЯ КНИЖКИ НА УКРАЇНІ.

Організацією поширення книжки в маси займеться головно „Книгоспілка". Робить вона це через кооперативи, які мають книгарні. Районні союзи кооперативів на Україні мають 77 книгарень, а саме: на Київщині 20, Одещині 13, Полтавщині 10, Харківщині 9, Катеринославщині 9, Поділлю 7, Чернигівщині 5, Волині 3, Донеччині 2. Ці книгарні, ведучи продаж в родріб, одночасно являються книжковими складами для сільських споживних спілок, яких втягається до торговлі книжками. Таких спілок є коло 1000, біля 400 спілок ведуть це діло постійно, решта — припадково. — Отже апарат для поширення книжки є, тільки дуже мало самих книжок, а ті що є — мало приступні для населення по ціні.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ОДЕСЬКИХ

З Одеси доносять до „Большевика" 26. IX., ц. р., що українізація місцевих вищих шкіл посувається наперед. Діловодство по всіх Вузах переводиться на українську мову. В деяких Вузах, особливо в С.-Х. Технікумі, де більшість студентів Українці, навчання переводиться на українську мову. Більшість Вузів українізовано на 50 прц.! (Ох; ці проценти! — Ред. Діла). По всіх Вузах професори вчать українську мову. З прийнятих в цім році до Вузів студентів 50 прц. знають українську мову.

НА ШЛЯХУ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ.

В днях 11. і 12. ц. м. відбулись у Львові консолідаційні наради партій — радикальної, соціял-революціонерів, Селянського Союза з метою обєднання в одну політичну, народницько-соціялістичну партію Зах. України.

ФАЛЬШІВНИКИ ПАСПОРТІВ.

У Варшаві арештовано банду паспортових фальшівників, які вимантили в еміґрантів понад 15.000 долярів.

ПОЖЕЖА ПІД БРОДАМИ.

В Дитковицьких Гаях під Бродами згоріла загорода одного з господарів разом з його худобою і кіньми закватированих уланів, які приїхали там на „усмирення". Причиною пожежі була необережність жовнірів.

В СПРАВІ ПОВОРОТУ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ ДО КРАЮ.

Комітет Західно-Української політичної еміґрації у Відні на свої заходи через польське посольство у Відні в справі повороту Західно-української еміґрації до краю одержав останніми часами від того посольства таку відповідь: Посольство може видати пашпорти тільки 5 особам з поміж політичних еміґрантів перебуваючих в Австрії, але під умовою, що вони підпишуть ось таку посвідку: „Низчепідписані приймають отсим до відома заяву польського посольства у Відні, що уділення їм через посольство пашпортів на поворот до Польщі зовсім не пересуджує евентуального їх карного судового переслідуваня в краю". Иншим нашим еміґрантам не хоче польське посольство видати пашпортів навіть під таким услівям.

Наслідком тої відповіди польського посольства Комітет західно-української політичної еміґрації постановив, що наші еміґранти не можуть згодитися на підписуваня предложеної їм посвідки і принимати пашпортів на таких умовах, бо це є нарушенням зі сторони Польщі 92. арт. Сан Жерменського договору, а для еміґрантів означалоб добровільний виїзд до польських тюрем. Рівночасно комітет повідомив про таке поступованнє Польщі Союз Народів в Женеві, а поновною о правну поміч і охорону в ціли безпечного повороту всіх наших еміґрантів до рідного краю.

Та заким це наступить наша еміґрація мусить якось жити на чужині. Перебуваючи в незвичайно прокрих матеріяльних відносинах потребає вона негайної помочі і суспільність наша в краю, а особливо на еміґрації в Америці, Канаді і Бразилії повинна чимскорше прийти з цею помічю.

У Відні дня 30. вересня 1924

Секретаріят Комітету Зах.-Укр. політичної еміґрації у Відні.

КАСІЄР КОМУНІСТИЧНОЇ ЦЕНТРАЛІ.

Польська поліція арештувала на днях в Радомі комуніста Боксгорна, з якого паперів виявилося, що це касієр центрального комуністичного комітету в Польщі, який виплачував допомоги поодиноким комуністичним організаціям в краю.

Перед признанням російського большевицького уряду французьким правительством.

ПАРИЖ, 27. жовтня. — В тутешніх урядових кругах запевняють, що Еррiо признасть російський большевицький уряд завтра. Він приспішує признанне на домаганне лівиці соціялістичної ґрупи в парляменті, котра інакше відмовала би йому підпертя.

По признанню большевиків вони захоплять тутешній будинок російської амбасади, де досі жив бувший російський амбасадор Маклаков. Він тепер займався вже тільки помочю для російських еміґрантів, яких є у Франції 400,000.

По признанню большевиків французьке правительство хоче дозволити російським еміґрантам стати горожанами Франції

ЗАВЗЯТА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ.

БЕРЛІН, 26. жовтня. — Нині була завзята боротьба між німецькими фашістами і републиканцями в Потсдамі біля Берліна.

Фашісти напали на републиканців і хотіли подерти червоно-золото-білі прапори німецької републики. Републиканці виступили проти фашістів і счинилась борня. З обох сторін впали револьверові стріли. Аж поліція розборонила обі сторони, яка, як видно було, ставала більше по стороні фашістів.

ПРО ПОЛЬСЬКУ „САМОУПРАВУ", ЯКУ ПОЛЬЩА СИЛКУЄТЬСЯ НАКИНУТИ СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ, 15. жовтня. — Дня 25. с, м. минає дволітній, законом визначений реченець для введення самоуправи у воєвідствах Східної Галичини. Кореспондент краківського польського дневника „Час" звернувся в сій справі до міродатних чинників із запитом, в якій стадії находиться тепер та справа.

На се одержав він таке виясненне:

„Реченець, визначений законом, уже не може бути додержаний. Самоуправа у Східній Галичині не могла бути введена без звязку і незалежно від законів про основи загальної воєвідської самоуправи, дотепер соймом неусталених. Відповідні проекти уряду спочивають у соймі більше як пів року. Недодержанне законного реченця буде в сій справі тим більше прикре і шкідливе для уваги держави, що закон з дня 26-го вересня 1922 р. про самоурядованнє воєвідств львівського, тернопільського та станиславівського був закомунікований раді амбасадорів, яка покликується на сей закон у своїй ухвалі з дня 14-го марта, 1923, яка признає Польщі східні границі. Ходить отже тепер про те, щоб опізненне реченця, який був моральним зобовязанням Польщі супроти ради амбасадорів, було можливо найкоротще. Але се залежить уже від сойму.

СТАН ЗЕЛІЗНОГО ПРОМИСЛУ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 15. жовтня. — Перед війною продукція металюрґічних заводів України досягала досить великих розмірів. Чагуну виробляють 189,7 міліонів пудів, що становило 74% продукції цілої Росії; зеліза, криці, і півфабрикатів виробляють 141,044 тисяч, себто 57,2% продукції Росії. Війна і інтервенція майже спинили металюрґічний промисл. В 1918 р. продукція знизилась до сумних розмірів — 3 міліони пудів чагуну і 2 міліони пудів криці. В 1919 році в 61 доменних печий працювала лиш одна та й то не довго. Почав відроджуватись поволи металюрґічний промисл тільки від 1920 р. В тому році вироблено чагуну 3 міл. пудів (1,5% довоєнного виробу) і 3,2 міл. пудів зеліза і криці (2,5% довоєнного виробу). В 1923-4 році (за шість місяців) вирібка чавуну досягла 10% довоєнного виробу, а зеліза й криці — 18%.

ЦУКРОВАРСЬКИЙ ПРОМИСЛ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 15. жовтня. — Уманська Філія цукротросту обнимає 49 цукроварень, але з них тільки 20 працюють. 7 цукроварень арендують установи, 22 не працюють. Для усіх тих цукроварень націоналізовано 121,379 десятин землі, з того орної 109,819 десятин. В цукроварських маєтках відчувається брак живого і мертвого інвентаря. Одна сівалка припадає на 1048 десятин; один плуг на 113 десятин. Коний є усього 1635 голов, волів 2200 голов. Цукроварні сподіваються одержати 2,845,601 берковців бураків і виробити 6,400,000 пудів цукру.

ЕКСПОРТ УКРАЇНИ.

ХАРКІВ, 15. жовтня. — За три квартали біжучого року з України експортовано ріжних товарів на 88,6 міліонів рублів. Майже увесь експорт складається з хлібних продуктів — 83,6 міліонів рублів; — решта експортованих продуктів припадає на худобу (2,6 міл. рублів) і ріжну сировину та продукти промислу (2,4 міл. рублів).

ЗБУТ ПАЛИВА НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 15. жовтня. — Господарськими плянами Української Економічної Ради передбачається збут в 1924/5 році такі кількости палива: донецького вугля 379 міл. пудів, дров 70 міл. пудів, нафти 8 міл. пудів і торфу 5 міл. пудів. Рефлектується на запотребовання зелізниць і промислових закладів краю. Зелізниці мали би взяти 118 міл. пудів палива; промисл 209 міл. пудів, населенне 26 міліонів пудів.

ЗА ЛИСТ ЗІНОВЄВА.

ЛОНДОН, 27. жовтня. — Лідери Партії Праці сваряться за лист Зіновєва.

Лівиця каже, що лист підроблений, а праві з партії не відступають від першої заяви правительства, що се оригінальний лист Зіновєва.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. дла У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВИДАВНИЧА СПІЛКА НА В. УКРАЇНІ

Знагоди книжкової вистави у Київі п. н. „Жива Книга", „Пролетарская Правда" з 23. IX. містить обширне інтервю з предсідателем виставочного комітету Лазорашаком, який подав дуже цікаві інформації про видавничу справу в Росії і на Україні.

На виставі беруть участь в першу голову Державне Видавництво РСФРР., Державне Видавництво УСРР. і ряд товариських видавничих підприємств України.

Державне видавництво Росії виставляе всю видану ним за пять літ літературу, поверх 3,000 назв, з виїмком літератури по медицині і техніці, а специяльним узглядненням педагогічної літератури і красного писменства і літератури по соціяльно-економічним питанням.

Крім того Державне Видавництво Росії виставляе видання російських видавництв „Новая Деревня" і „Молодая Ґвардія", ґенеральним представником яких на Україні являеться Державне Видавництво Росії.

Про державне Видавництво України Лазоришак подае такі відомости: Найкраще веде роботу Київський відділ видавництва. Більшість його видань становлять підручники на українській мові, для шкіл соціяльного виховання, та книжки соціяльно-економічного змісту. З видрукованих Державним Видавництвом України в 1923 р. 4 міліонів примірників книжок, 45% припадае на Київський відділ.

За час від січня до вересня ц. р. Київський відділ видав 50 назв підручників для шкіл соціяльного виховання, в мовах українській, російській, жидівській, польській і инш., та 27 назв ріжної иншої літератури, а 30 книжок е в друку. Загальний тіраж виданих книжок 2 міліони примірників.

Попит на українську книжку шириться. За сім місяців ц. р. Київським відділом Державного Видавництва України продано книжок на 267,000 рублів., коли в тім періоді минулого року було продано на 104,000 рублів.

Державне Видавництво України виставляе коло 1000 назв книжок.

Видавництво „Червоний Шлях", в склад якого входять також инші видавництва, як „Шлях Освіти", „Гарт", „Плуг", „Молодий Робітник", ставить собі за ціль задоволення потреби в книжці в звязку з „активною українізацією", виставляе коло 400 експонатів, головно на українській мові.

Всеукраїнське Товариство „Книгоспілка" займається виданням книжок для широкої маси і займається книжковою торговлею взагалі. Київський відділ „Книгоспілки" заснувався в 1922 р. і за цей час видав 36 книжок з ріжних галузів знання, а загальним тиражом 515,000 примірників.

Видавництво „Час" виставляе 20 книжок, виданих в 1923-24 р., з тиражом кожда 2,000 до 100,000 примірників. „Час" видае головним чином підручники, словники, починае друкувати серію вибраних творів українських писменників, книги по сільському господарству і т. п., а також „Малу екціклопедію" на українській мові.

Видавництво „Слово" істнуе від 1922 р., видало 20 книжок, переважно з области красної літератури, твори нових українських писменників. Серед видань „Слова" е між иншими книжка С. Єфремова і друкується його-ж книжка про Нечуя-Левицького.

Жидівське видавництво „Культурліґи" виставляе 115 книжок, переважно підручники для шкіл на жидівській мові.

З цих відомостий видно, що видавнича продукція на Україні працюе головно для школи і, хоч поволи, а таки розвиваеться, при чім не знати тільки для чого українськими видавництвами видаються російські книжки, коли їх і так подостатком постачае на Україну Російське Державне Видавництво?

А. В.

ГРОМАДЯНСЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ НА УКРАЇНІ

В міру того, як життя на Україні укладалося в сталі форми, почали виникати ріжні громадянські орґанізації, на основі приватної ініціятиви і самодіяльности, які ставлять собі за ціль виконання тої чи иншої загально корисної праці. Таких орґанізацій е тепер уже багато, як напр. Товариство допомоги жертвам інтервенції, Доброхем, Товариство авіації й повітроплавання, Комісія допомоги дітям, Товариство допомоги молодим ленінцям, Товариства для поборювання неграмотности і т. п. Всі ці орґанізації мають загально український характер, складаються переважно з некомуністичних елементів і, натурально, як і все в радянських республіках, находяться під опікунчим доглядом держави. Тепер виникло питання про законодатне реґульовання діяльности громадянських орґанізацій, аби одна орґанізація невтручувалась в компетенцію другої, щоби вони не приймали на себе таких функцій, які е цілию діяльности державних орґанів або узаконених уже орґанізацій державного характеру. В сій цілн відбулася недавно нарада представників громадянських орґанізацій у Харкові, під проводом секретаря ВУВК-ту Буценка, на якій рішено утворити Раду громадянських орґанізацій для „уреґульовання та плянування роботи кожної громадянської рґанізації у всеукраїнському маштабі". Нарада утворила комісію для вироблення проекту закона про Раду громадянських орґанізацій.

КОЛИ І ЯК?

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Нема, певне, жадної емігрантської голови, якої-б не клопотало і вдень і вночі се прокляте питанне. Та хіба тільки емігрантської! Шоста частина поверхні земської кулі, що до останньої великої війни служила одним з найкращих ринків для держав з великою індустрією, раптом, несподівано обернулась, в пустиню, зарослу большевицькими будяками і корчиться в болючій агонії, втративши вже всяку надію на цілющу воду „буржуазної" свободи, — се траґедія іменно плянетарних розмірів, явище, якого не постерігалося на земській кулі відколи й сонця звіт, факт, що тяжким гнітом придавив не тільки безпосередно заінтересованих в одміні його. Комуністичне будівництво досягло свого апоґею і підписало собі смертний вирок навіки. Коли може десь, в якійсь із відсталих країн Европи, щасливим для Гершка Апфельбавма — Зиновєва збігом політико-економічних обставин може повторитись щось, подібне до сучасної дійсности на просторищах булої Російської Імперії, то вже там, де ся дійсність тягнеться ось уже семий рік, комунізмові край.

Так! Зненавиджений не тільки т. з. буржуазією, але й робітництвом і селянством, на масах якого будував свою міць, комунізм агонізуе. Робітницько-селянська влада в пароксизмі крівавого сказу дійшла до того, що масами розстрілюе голодних робітників і селян, а соціялістичну інтелиґенцію мордуе по вязницях та концентраційних лягерах. Все, що було чесного, порядного, ідейного в комуністичних лавах, розбіглося, розпорошилося, перейшло в активну опозицію (заховану, звичайно, поки-що); в партійній масі залишилося лише те, що використовуе комуністичний лад у своїх особистих шкурних інтересах, або те, що не мае більше куди подітися після всього того, що досі було накоєно. Хоч день іще — та наш! Ось девіз тих, хто ще недавно виспівував:

Ми на горе всім буржуям
Світовий пожар роздуєм,
або — „ми новий світ збудуєм, хто був нічим, той стане всим!"

Звіряючи порахунки з „буржуями", комунізм сам собі копав яму, намагаючись притягти до сієї роботи робітників і селянство. Коли-ж се йому не вдалося, почав стріляти в робітників і селян і тим самим підписав собі робітницькою й селянською кровю смертний вирок. Але зацькований скажений пес комунізму, хоч і агонізуе, проте вмірати не хоче... Даремна річ! І місцевий, і емігрантський, і навіть чужий крук уже точить свій дзюб об камінь надії і питае лише:

— Коли і як?

Тяжко відповісти на се питанне... Іменно — „не вісьте ні дня, ні часу"... Може нині, може завтра, а може й за рік, за два.

Вся безпорадність противників комунізму на місцях поляrае в тім, що вони, понявши віри „високім" демаґоґічним гаслам його спочатку, пішли за ним і „дали себе в руки взяти", себ-то дали обеззброїти себе в буквальнім значінню сього слова; крім того, де-котрі своїм потураннем (робітництво), а де-котрі своєю пасивністю (селянство) дали змогу комуністичним харцизам озброїтись „до зубів". Тому, як отсе показало ще й досі не вгамоване грузинське повстанне, ніякі виступи населення, тим паче окремі, часткові, не в силі забити хоч і агонізуючого, але добре озброеного скаженого пса. Пес почувае, що йому не тільки кінець, але страшний, кріваний і ганебний кінець, тому напружить усіх зусиль, пролле нові сторіки крови й сліз, аби врятуватись хоч на короткий час.

Істнуе другий спосіб повалення зненавидженої влади, спосіб старих російських революціонерів, що не досягав своеї цілн в инших обставинах, але міг би досягти тепер, коли „вся власть савєтам" опинилася в руках кількох всесвітніх пройдисвітів, що оселилися в московськім Кремлі. Знайшлося-б і тепер чимало ґероїв, що здолали-б наложити головами, аби тільки усунути хижацьку зграю і тим дати змогу „розкуватись закованим людям". Але тая зграя передбачала, що се може статись, тому заздалегідь забезпечила собі недоторканість з сього боку, понабивавши тюрми соціялістами і оголосивши їх закладниками. А щоб ніхто не сумнівався, що за кожду червону потвору вона не завагається вигубити тих вязнів до ноги, було ще в перші роки комунізму пророблено „репетицію". За вбийство ката Жидка Урицького та за замах на архиката Леніна було перебито по тюрмах тисячі соціялістів та „буржуїв", себ-то інтеліґенції. Через се саме всякі революційні боївки і втримуються від спокуси відтяти голову комуністичної гидри. Шкода ні в чому неповинних мучеників.

Як бачимо, червоні зарки досконало вивчили всі небезпечні для себе можливости і вжили проти їх здійснення найпильнійших заходів. Се не тяжко було їм зробити тому, що як психольоґію тиранів, так і психольоґію ворогів усякої тиранії вони збагнули у всій її глибині, бо сами спочатку боролися з тиранією, а потім поробилися тиранами.

Як відомо, червоні московські тирани люблять часто, на страх воронам, похвалитися своєю армією, котру вони зуміли створити на руїнах царського самодержавя. Так само любив хвалитися своєю військовою силою і загибший від неї всеросійський самодержець. І нам здається, що з комуністичними царями станеться те, що сталося з білим царем. В попередніх своїх статтях ми вже мали нагоду відзначити той ворожий савітській владі дух, який охоплюе 90% молодих червоноармійців, що, за виходом старих кадрів, заповнили червону армію тепер. Недавне гамуванне грузинського повстання, коли по дорозі до Грузії, а також на місці, цілі червоні полки або розбігались, або перекидалися до повстанців, показуе, що не все гаразд у червонім раю. Коли до сього додати що-далі все частіші випадки відмовлення військових червоних частин стріляти в голодуючих селян та страйкуючих робітників, то картина сучасної міці совітської влади стане ще яснійшою.

Опріч сього, навіть „краса і гордість русской революції", матроси, як то кажуть, переміняють фронт, про що свідчать вже неоднократні арешти чинів чорноморської й балтийської фльоти.

Отже смертельне кільце кругом совітської влади все звужується, все тіснішае й тіснішае. Коли саме воно здавить горло червоної гадини тяжко вгадати. У всякім разі час сей не за горами. Треба лише памятати, що станеться се не на периферії, а в самім центрі, в Москві, в Кремлі, тому всякі повстання серед населення, на нашу думку, цілн своеї не осягнуть, а тільки збільшать гекатомби жертв.

М. Джеря.

ВИХОВУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ НА СПІВВЛАСНИКІВ НАЙБІЛЬШОЇ СВОЄ-РІДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ. ЗАПИШІТЬ ЇХ ДО У. Н. СОЮЗА СЕЙЧАС.

ВИКАЗ ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА, КОТРІ В ЮВИЛЕЙНІЙ КАМПАНІЇ ВЖЕ ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ЧЛЕНІВ:

(Продовження).

В. 5. Климишин Автін 2-ох.
В. 30. Вдовяк Микола 1-го.
В. 31. Огарек Іван 1-го.
Феценко Кирило 1-го.
Бобеляк Петро 1-го.
В. 37. Фуртас Зофія 3-ох.
В. 61. Королевят Теодор 1-го.
В. 62. Туринець Олекса 1-го.
В. 95. Гурин Т. 1-го.
В. 105. Слободзян Стефан 1-го.
В. 111. Горняк Ілько 1-го.
В. 160. Костишин Матвій 1-го.
В. 179. Шпить Тимко 1-го.
В. 218. Сорока Михайло 2-ох.
В. 230. Гармич Йосиф 5-ох.
В. 232. Пандрак Іван 1-го.
В. 241. Лотоцький Микола 1-го.
В. 253. Приступа Іван 1-го.
В. 259. Олешко Олекса 2-ох.
В. 261. Микетин Іван 2-ох.
В. 263. Оленс Дмитро 1-го.
В. 274. Шляхтянчин Сем. 2-ох.
В. 283. Каганяк Григорій 1-го.
В. 290. Хімяк Анна 1-го.
В. 309. Варян Олекса 2-ох.
В. 318. Костій Йосиф 2-ох.
В. 363. Скробач Іван 1-го.
В. 364. Сподар Іван 2-ох.

(Дальше буде).

ВИКАЗ ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА, КОТРІ ПІДНЯЛИСЯ ОРҐАНІЗУВАТИ НОВИХ ЧЛЕНІВ І АДРЕСИ СВОЇХ КАНДИДАТІВ НАДІСЛАЛИ ДО ГОЛОВНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ У. Н. СОЮЗА:

(Продовження)

В. 7. Пухир Петро.
В. 14. Ставчанський Мафтей.
В. 22. Брильський Михайло.
В. 45. Шманда Іван.
В. 49. Юречнів Микола.
В. 63. Тертичний Лука.
В. 76. Лисак Олекса.
В. 122. Сідзінський Кароль.
В. 135. Століца Олекса.
В. 136. Винник Микола.
В. 137. Боднарський Василь.
В. 147. Заведюк Йосиф.
В. 156. Маслій Григорій.
В. 178. Тижбір Михайло.
В. 204. Васитьчак Петро.
В. 219. Бучак Стах.
В. 239. Мочицький Петро.
В. 253. Пукіш Макар.
В. 282. Каменюк Ілія.

(Дальше буде).

На подані адреси вислано кампанійну літературу, а висше вимінених членів проситься, щоби допильнували аби намірені ними кандидати використали нагоду і до орґанізації вступили.

ПОДЯКА

низше підписаний складаю сердечну подяку Укр. Нар. Союзови як також і головним урядникам Союза за так скоре виплаченне мені посмертної запомоги в сумі 1.000 долярів по моїй жені Пази Ревеґа, членици 42 відділу в Пасейку, Н. Дж.

Тепер звертаюсь до тих кУраїнців в Америці, котрі еще не стоять нігде в українській орґанізації. Вступайте громадно до Укр. Нар. Союза, бо се есть найбільша і найпевнійша укр. запомогова орґанізація, котра тепер мае 1.175.000 дол. капіталу. Желаю У. Н. Союзови як також і урядникам добрих успіхів в дальшій їх щирій праці, котру ведуть для загального добра українського народу тут в Америці. Остаю з поважаннем

Йосиф Ревеґа.

АРЕНДА ЗЕМЛІ НА УКРАЇНІ

В харківських „Вістях" з 11. IX. знаходимо дуже цікаві відомости про аренду землі на Україні в 1924 р. Ці відомости зібрано через аґрономів. Охоплюють вони до 225 районів (бувших волостей), що становить 1 3 всіх районів. По цим відомостям орендні відносини представляються так: на півдні України, в ґуберніях Одеській, Катеринославській і Донецькій, пересічний відсоток господарств орендованих земель виносить 13%, в решті України — 7%. Найбільше цих господарств на Катеринославщині (16%), найменше на Черниговщині (3%) Серед здаючих в оренду землю найбільший процент становлять незаможники, пересічно по Україні 80%, в деяких ґуберніях і цілих 100% (Київській, Одеській). Решта здаючих в оренду припадае на середняків, з виїмком Полтавської і Чернигівської ґуберній, де положення середняків займають заможні. Беруть в оренду землю майже порівну середняки і заможні. Процент наймаючих незаможників дуже малий, особливо на півдні України. В деяких ґуберніях незаможників серед наймаючих зовсім нема (Київська, Харківська, Донецька). Земля наймається переважно на один рік. Дотермінові оренди трапляються на півдні і припадають на державні землі. Платня за оренду ріжна — грішми, натурою, одробітком, і значно низча, як в дореволюційних часах.

Ці відомости кидають дуже темне світло на теперішні аґрарні відносини на Україні. Малоземельні і безземельні селяни дістали вправді землю, але з цеї землі не великий їм пожиток, бо не мають її чим загосподарити і вони здають її в аренду сильнійшим економічно елементам села, задовольняючись мізерною платою в грошах, або частиною урожаю. Таким способом земля концентрується переважно у найзаможнійшої частини села, а що наймана земля — не своя земля, то вона гірше обробляеться, менший урожай дае, а від нього виходить шкода для народного господарства взагалі. Колишні безземельні і малоземельні селяни знаходяться тепер в такому-ж матеріяльному положенню, як і до революції, або й гіршому. Раніш були великі господарства, що потребували багато найманої праці і було де заробити. Тепер тих заробітків не стало. Пропаґанда колективного оброблювання незаможниками землі тіуго приваеться. Нечисленні колективи істнують о стільки, о скільки вони дістають поміч від держави, що падае своїм тягарем і безпосередно і посередно на здорові господарські одиниці на селі, ослаблюючи їх продукційну спроможність.

Можна-б ще багато зробити уваг на цю тему, але й сказаного досить, щоб ствердити, що в аґрарних відносинах на українському селі не все добре.

ДОПИСІ.

ЯНҐСТАВН, О.

Усі разом до роботи!

Українці Янґставн, О., жили колись повним народним життем. Про нашу кольонію знали усі Українці в Америці а певне і у старім краю, бо всюди читали за нашу місцевість, у якій був здоровий, народний рух.

Колись наші серця були щирі і любили свій нарід. Коли ми тільки почули, що треба дати поміч нашим братам у старім краю, де вороги спричинили їм кривду, то ми тоді скоро рушалися, скликували збори і на тих зборах радили, що нам робити. Наради бували короткі, бо кождий одно думав, а думка була така, що треба зложити грошеву жертву і відіслати чим скорше до краю. Так колись ми робили і чути було за нас по цілій еміґрації. Нині начеб завмерло у нас усьо чутте, бо наші серця бються якось так глухо, якби вже відреклися свого народу. Не даемо йому жадної помочі в боротьбі проти ворога, котрий хоче знищити всьо, що е українське. Чи нам Українцям справді це байдуже, що ми так не дбаемо за рідний край? Чи ми і на далі будемо дивитися бездушно, як Ляхи збиткуються над нашим братом у його власній хаті? Чи не пробудимося зі сну? Вже крайна пора пробудитися, протерти очи і поспішити на поміч своїм рідним людям.

Перша наша поміч повинна бути рідній школі у старім краю. Кождий повинен причинитися, хто кілько може; не повинно находитися в нашій місцевости ані одної людини, котра би не жертвувала бодай маленьку часть зі свого зарібку, бо рідна школа то не е жадна партійна, а загально українська справа. Є богато способів, як зібрати поміч на рідну школу. Всі відділи Українського Народного Союза можуть ухвалити спільний баль, а чистий дохід призначити на рідну школу. Другі орґанізації повинні тесаме зробити. Або, коли не хочемо балю, то можемо вибрати комітет і вислати колекторів від хати до хати, щоби зібрали поміч на рідну школу.

Анумо браття! Всі до праці, як один! Покажім другим місцевостям, що ми не спимо, а працюемо для Неньки-України.

Григорій Савчак.

А РЕГАБІЛІТАЦІЮ РОЗСТРІЛЯНИХ ПОЛЬСЬКОЮ ВЛАДОЮ.

Варшавський військовий суд розглядати-ме небаром справу регабілітації розстріляних в 1920 р. рабіна Шапіри і якогось Кобака. Обидвох розстріляно як запідозріних в зраді підчас воєнних операцій.

ЛИСТ ЗІ СТАРОГО КРАЮ

присланий до п. М. Скубової в Ню Йорку.

С. І. Хр.!

Високоповажана Пані!

Перед кількома днями доручила п. Татаринська пакунок від Впв. Пані, в котрім містилися суконочки, светри, шапочки, панчошки, какао, цукор і т. д. для наших сиріток.

За сей дар складаю Впв. Пані від себе і в імени сиріток найсердечнійшу подяку. Нехай Господь стократно нагородить Впв. Пані за ласкаву память і добре серце для бідних сиріток!

А тепер дещо про наш захист. Дітий міститься 64-еро з того 23 хлопців, арешта дівчат. Дітий 45-еро посилаємо до школи, старші дівчата, котрі не надаються до школи, учаться шиття. Утримуємо їх лиш з добровільних датків милосерних людий, а тими збірками займаються Сестри або тутейші пані.

Всі майже діти є круглі сироти, жертви нещасної війни. Видатки на удержанне захисту є кольосальні, державної підмоги не дістаєм жадної — тепер під зиму потрібно палива, обуви, убрання крім щоденного прохарчовання.

Єще раз дякуєм сердечно за милостиню Впв. Пані, як також П. Стасюкові, і всім тим, котрі до неї причинилися. Поручаємося на дальше ласкавій памяти.

Пересилаючи своє сердечне поздоровленне з рідної землі від себе і сиріток — остаю з глибоким поважанием

Адреса: **Сестра Вероніка**

Настоятелька захисту сиріт в Тернополи, ул. Сторожського ч. 29.

ПРОЦЕС ПОВСТАНСЬКОГО ВІДДІЛУ СКРИПЧЕНКА.

30-го серпня с. р. закінчився у Полтаві процес відомої повстанської групи Скрипченка організованої в 1921 р. Цей відділ вчинив богато наскоків на радянські установи і вбив велику кількість відповідальних комуністів. З числа 26 учасників повстання, які засідали на лаві підсудних 8 керовників присуджено до розстрілу, однак зважаючи на „міцне становище Радреспублики" найвищу кару замінено їм 10 раками позбавлення волі і суворої ізоляції. Решту підсудних засуджено на ріжні терміни вязнення.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!

Поміч потрібна негайно!

Як помогти?

Нехай кожде українське товариство в Америці на найблизшому мітингу ухвалять від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обеднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народній податок за 1923 і 1924 до Обеднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обеднанне вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!

Допомогу посилати через Обеднанне на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

„ЗРІСТ" КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Тижневик „Попюлер" на підставі звітів, поданих большевиками на міжнародніх конгресах комінтерна, подає такі висновки про „зріст армії комінтерна" в Европі:

	1921 р.	1922 р.	1924 р.
Німеччина	360.000	266.000	350.000
Франція	130.000	78.828	50.000
Італія	70.000	24.638	12.000
Чехославаччина	360.000	170.000	130.000
Англія	10.000	5.116	3.000
Норвегія	97.000	48.000	16.000
Швеція	15.000	12.143	12.000
Данія	1.200	1.200	700
Голяндія	4.000	2.500	1.700
Швайцарія	6.000	5.200	4.000
Еспанія	10.000	50.000	6.000
Польща	—	50.000	5.000
Бельгія	1.000	517	590
Разом	1.064.000	674.142	590.990

Так виглядає „кольосальний зріст" могутньої армії, з якою пани Зіновєва готуються завоювати світ!

ЯК ТО БУЛО ПІД ЛУНИНЦЕМ.

Львівська часопись Новий Час пише:

В останньому числі подали ми коротенько про напад партизан на особовий поїзд на шляху Парабоньск Ловча на Полісю. Сьогодняж на основі відомостий, що за той час надійшли, подаємо опис тої історії так, як розказують нещасні учасники.

Робітники на шляху і червона хоруговка.

Машиніст поїзду побачив яких 20 кільометрів перед Лунинцем чотирох залізничих робітників, що були заняті направою шин. Пятий в мундурі залізничого-урядника давав алярмуючі сигнали червоною хоруговкою. Думаючи, що шлях ушкоджений, машиніст задержав поїзд.

Напад.

В тій хвилі з ліса вискочило яких 60—100 людий уоружених в кріси і ручні ґранати. Одні з них казали відчіпити льокомотиву і пустити її в сторону Лунінця без обслуги, що машиніст і зробив. Пустив її однакож із замкненими вентилями, так що перед стацією Лунинець якийсь залізничник легко вскочив і здержав її. Тимчасом партизани розпочали перегляд подорожних. Казали усім покластися на лавках і підлозі і перевели докладну ревізію в клунках та валізах, забираючи все, що вартніще.

Де губернатор і комендант?

Поїздом їхали між інчими: польський воєвода Довнаровіч, епископ Лозінські і комендант окружної поліції Менсовіч. Довідавшись про це партизани, розпитували у подорожних за воєводою та комендантом, але ніхто їм їх не виказав. Воєводі та командантови вдалося вийти ціло тому мабуть, що партизани взяли їх за асисту епископа. Однакож виріжнили їх зпоміж усіх подорожних.

Влада в білю.

Стягнули з них именно верхній одяг і лишили тільки в білю.

Підозрілий начальник стації.

Та сталося. Тепер треба знайти винуватих. Розіслано на всі сторони погоню за справниками нападу. А тимчасом шукається співвинних між своїми. Отже кажуть, що винен начальник стації Ловча, який чув стріли з тої сторони, звідки мав надійти поїзд, а не дав знати до жадної з найблищих стацій, хоч телефонічні проводи були цілі.

Пачка махорки.

Головне питаннє: хто були ті, що напали на поїзд. Слідство переведене з якимись чотирма зловленими людьми виказує — так подають польські часописи—що напасники прибули зза кордону, і вже по цей бік уформувалися в відділ. Доказом цього твердження має бути пачка махорки з написом російської фірми, знайдена в однім ваґоні нападеного поїзду.

...А воєводі і комендантови змелеться.

За невідповідне представникови влади поведеннє завішено команданта Менсовіча в урядованню, а на його місце іменовано нового комісаря поліції в Берестю. Кажуть, що воєводу Довнаровіча мають також усунути зі становища поліського воєводи.

САМОГУБСТВО.

До Львова приїхала на днях зредукована урядничка варшавського Д.О.К. Ірена Зарембянка, суджена власника школи танців у Львові п. Н. Заняла кімнату в Європейській Гостинниці. На другий день по приїзді застала її готелева служба в безпритомному стані. Виявилося, що З. приняла отрую, бо як написала в листі до рідні, п. Н. її зрадив.

РАХУНОК ІМПЕРІЯЛІСТАМ.

Спеціяльне Товариство допомоги жертвам інтервенції, з осідком у Харкові, займається вияснениям і підрахованням шкід, які мало населення України в наслідок інтервенціоністичної політики супроти радянських держав західно і середно-европейських держав, що підпирали контрреволюційний рух на території України. За короткий порівнуючи час Товариство зібрало масу матеріялу в цій справі. До Товариства вплинуло дотепер 22 тисячі заяв про шкоди. Не всі ще заяви встигнуто взяти до обрахунку. Але по 10 тисяч заявах підраховано одних матеріяльних шкід на суму 52,648.363 карбованці. Та крім матеріяльних шкід є багато шкід особистих. З 10 тисяч заяв про особисті шкоди маються дані в 6300 заявах. Найбільше цих „особистих" шкід становлять забиття на смерть — 3282, каліцтва з утратою працездатности — 265 випадків, каліцтва з частковою втратою працездатности — 318 випадків, зґвалтовань — 99 випадків, побоїв та пороття — 1567 випадків, примусової мобілізації до білогвардійських армій — 504 випадків, инших випадків насильства — 264.

Ці цифри у всякім разі малюють страшну траґедію, яку пережила Україна за цих кілька років ріжнородних війн, тереном яких вона була.

Дня 14. вересня в театрі ім. евченка у Харкові відбулося загальне мійське віче, улаштоване Товариством допомоги жертвам інтервенції. На вічу виступали представники Товариства з рефератами про його завдання і про дотеперішню роботу. Найкраще поставлено працю по збиранню відомостий про шкоди на Поділю! На вічу ухвалено резолюцію з „прокляттям капіталістам і поміщикам колишньої Росії, що викликали інтервенцію", і рішенням підтримати Товариство в його роботі по виявленню всіх шкід і кривд, заподіяних інтервенцією.

„З ХОРОЇ ГОЛОВИ НА ЗДОРОВУ".

Під таким заголовком містить київський „Большевик" (Ч. 207, з 12. IX.) статтю С. Михайловича, присвячену останній дипльоматичній переписці між Варшавою і Москвою, з приводу подій на польсько-радянському пограничю і декларації Раковського в справі західно-українських земель, в якій між инш. читаємо: „Уряд РСФРР, УСРР. і БСРР. в свій час в Ризі ясно й недвозначно заявили, що вони вважають потрібним розвязати справу Східної Галичини референдумом і ніколи не брали на себе обовязку не говорити й не нагадувати про свій погляд у цій справі. Польський уряд покищо має можливість душити всякий прояв людности Східної Галичини, вирішити свою долю по власному бажанню. Вимагати від уряду робітників та селян, щоби він погодився з поведінкою шляхти та урядів капіталістичних держав у справі Східної Галичини, це значить вимагати зречення власної природи". Що до справи нападу на Стовпці, то „не вина радянського уряду, що покинуті на призволище банди Савінкова, Булак-Балаховича та инших білогвардійців стали виявляти своє відношення до колишніх своїх панів. За це уряд СРСР. не може відповідати".

ПІСЛЯ НАПАДУ ПІД ЛУНИНЦЕМ

Часописи приносять такі подробиці про диверсійний напад на поїзд під Лунинцем: Командант відділу видав машиністові поїзду картку, яка потверджує, що напад виконав отаман Трофим Калинюк. Картка має таку зміст: „Головний постій Милковичі, дня 24. IX. 1924." Як доручено машиністові цю картку, Калинюк видав приказ по російськи: „Стройся!" Люде його вмить виконали військовий оборот, уставилися двійками і відчислено трійки. З обчислення виходить, що відділ складався з 66 люда, 67-ий був сам отаман. Після цієї смілівої паради відділ відійшов і пропав у лісах, змірюючи до радянської границі.

Як показується, Калинюк є звісний організатор диверсійних відділів по радянському боці і командантом граничного відтинка, проти новгородського повіту. Рухи цього відділу запримічено вже від довшого часу.

В поїзді був польський постерунковий Диновскі, який провідував документи пасажирів поїзду. Він одержав чотири рани від куль.

Польське міністерство внутрішних справ вислало на місце події спеціального делегата. Він по засягненню інформацій прийшов до переконання, що нападом кєрмував Светлов, який уживає псевдоніму Калинюк. Підчас нападу вбито торговця Лейзора Резніка, тяжко ранено сенатора Вислоуха і його жінку, кількох подорожних тяжко потурбовано, м. и. секретаря воєводи Стампка. Поїздом, на який виконано напад, їхало около двіста люда.

Секретар воєводи Довнаровіча, Стампке оповідає так про напад: „Коли ми після другого снідання розмовляли, почав наразі поїзд помалійше їхати. По хвилі почули ми кук вистрілу. Одна з куль пробила стіни вагона. Потім стріли почали падати все густійше. Ми поклалися на долівку. Небаром поїзд станув. Тоді почули ми оклики на російській мові.

За кілька хвиль ввійшло до вагона кількох озброєних людей у мужицьких одягах. Крикнули: „Руки в верх!" і почали випорожнювати портфелі подорожних. Перстені і дорогоцінности ми вже передтим поховали в матерацах. Потім прибувші члени диверсійного відділу відчинили толізки. Коли я не хотів відчинит имою волізу, вдарив мене котрийсь прикладом рушниці по голові. Грабунок цей тривав досить довго. По хвилі почули ми сильний гук. То висадили у воздух залізничий місток".

З дальшого слідства виходить, що нападаючі не думали вбивати подорожних. Коли секретаря воєводи ранено прикладом у голову й він упав залитий кровю, оден із членів нападу сказав: „Шкода чоловіка — навіщо вбивати?" На це секретар отворив очі, а тойсам чоловік спитав: „Що болить вас?" Одначе не дістав відповіди, бо секретар зімлів. Тоді той чоловік підложив йому під голову простирадло.

Диверсанти роздягнули воєводу і казали йому випорожнити валізки. Коли воєвода не хотів, диверсанти самі відчинили, а в одній були револьвери і пістолі.

Крім команданта поліції Ленсовіча їхав іще тим поїздом полковник і майор. Вони були озброєні, але не боронилися.

В звязи з цією подією воєвода Довнаровіч подався до димісії. Самі польскі газети пишуть, що командант поліції і польскі жовніри тряслися зі страху.

АНАТОЛЬ ФРАНС.

Один за другим покидають наш здрібнілий, сумний світ, останні великі мужі, останні представники великого покоління. Останній великий Норвежець Бернстерне-Бернсон, останній великий Москаль Лев Толстой, останній великий Українець Ів. Франко, останній великий Німець Рудольф Вірхов, — усі вони відійшли вже в кращий світ.

Нині помер і останній великий Француз Анатоль Франс. З того великого покоління, лишається в живих тільки один-єдиний Ю. Брандес, останній великий Данець і разом з тим останній європеєць.

Анатоль Франс був типовим Французом: дотепним,елегантним, тонким граціозним, у міру скептичним. Любив красу понад усе, навіть понад правду. „Колиб мені треба було вибрати між красою та правдою, — казав він, — я без найменшого вагання вибрав би красу. Бо, я певний, що тільки в ній одній правда більш висока, більш глибока, ніж сама правда. А навіть сказав би, що єдина в світі правда, — це краса"...

Та з цими одними поглядами він лишився б тільки Французом. А з нього було письменник загально європейський, універсальний. Це сталося завдяки тому, що Анатоль Франс, мавши чисто французький розум, мав серце загально людське.

Він мислив, як Француз, але відчував, як європеєць, як людина. Бо бути європейцем — значить бути людиною.

„Яке джерело розуму погасло! Яке серце битися перестало!"

До Анатоля Франса можна прикладати ці слова з певним правом. Джерело його розуму було глибоке, але разом з тим кришталеве, чисте прозоре. У тім джерелі кожда річ, кожда ідея очищувалася від усього випадкового, дрібязгового, від усякого намулу, й вступала перед глядачем ясно закруглена.

А велике серце, що нині перестало битись, було обернене з глибоким співчуттям до всього покривдженого, безсилого, безпомічного. Покинута дитина, кошеня, цуценя, комашка, зрізана квітка, бідний поденщик, затурканий наймичка, — на все це був обернений сяючий добротою зір великого письменника, все це він навчав любити й не кривдити.

Краса була одною частиною його символу віри. Другою частиною того символу була любов.

Анатоль Франс почав писати дуже пізно, але не зважаючи на це встиг написати дуже богато. Найкращі його твори ще далеко не всі перекладено на українську мову. Це це прийде, коли українська мова більше розвинеться, коли зявляться кращі перекладачі й коли наші видавничі умови покращають.

Яке море чистої незатьмареної краси розгорнеться тоді перед українським читачем!

Поки-що доводиться вдовольнятись тими небогатьома перекладами, що вже зявились. Один з них вийшов з друку цими днями. Це — прекрасний роман **„Злочинство Сильвестра Боннара"**, гарно перекладений Н. Ганною Чикаленковою й виданий „Українською Накладнею".

Наводимо з цього перекладу кілька випадкових проб, щоб читач, хоч приблизно уявив собі, чим був Анатоль Франс і ко то світ в його особі втратив.

Кіт Памільяр.

Я присунув до комінка своє крісло й столик і заняв коло вогню місце яке Гамільяр зволив мені залишити. Гамільяр лежав коло тратів на пуховій подушці, зібравшись в клубок і уткнувши ніс між лапи. Легенький віддих колихав його густу й мягку шерсть. Почувши мене він поволі закотив собі агатові очі між напівприщуленими повіками й майже відразу їх знову закрив, подумавши: „Це — нічого, це — мій друг".

— Гамільяре! кажу йому, простягаючи ноги, — сонний князю царства книжок, нічний вартовий! Ти стережеш від підлих гризунів рукописи і книжки, що старий учений надбав ціною скромних коштів та невпиних турбот. Спи, Гамільяре, в цій мовчазній біблиотеці, яку боронять твої військові заслуги, спи розкішним сном одаліски! У своїй особі ти сполучуєш грізну постать татарського вояка з повільною грацією східної жінки. Спи, героїчний, та розкішний Гамільяре, спи, дожидаючи часу, коли миші танцюватимуть у місячнім сяйві перед „Акта сенаторум" учених Баландистів.

Початок цієї промови сподобався Гамільярови, й він обізвався бульканням у горлі, схожим на спів чайника на вогні. Та коли я заговорив голосніше, Гамільяр прищулив уха й на борщин перісту шерсть на чолі, давши мені зрозуміти, що не годиться так декламувати. Він собі міркував:

— Цей старий книгоїд тільки балакає, а нічого не каже, зате клюшниця, як заговорить, то кожне її слово повне змісту, повне значіння: або сповіщає, що дадуть їсти, або обіцює прочуханку. Знаєш принаймні, о що ходить. А цей дідок випускає згуки, що не мають ніякого значіння.

Так думав Гамільяр.

Мати й дитина.

Важким кроком схожу на гору по сходах; ще кілька щаблів і я коло своїх дверей. швидче вгадую, ніж бачу сукню, що шелестить по сходах шовковим шурханням. Спиняюсь і тулюсь до поручат. Жінка, що йде мені на зустріч — простоволоса молода і співуча, її очі й її зуби виблискують у сутіні; вона сміється устами й поглядом... На руках у неї гарненька дитина, хлопчи, голісінький, мов божнятко; на шиї в нього медальон чик на срібному ланцюжку. Він се свої пальці й дивиться на мене очима широко отворениими на цей старий світ, новий для нього. Мати дивиться на мене таємничим і разом лукавим поглядом, спиняється, червоніє, як мені здається простягає до мене маленьке сотворіння. У дитини гарна складочка на рученятку й друга — на шиї з голови до ніг його вкривають гарненькі ямочки, що сміються на рожевім тілі.

Мати показує мені його з гордощами:

— Хіба не гарний в мене хлопчик, пане! Звертається до мене мельодійним голосом. Бере його за ручку, кладе її йому на уста й знов обертає до мене рожеві пальчики, кажучи:

— Па, дитинко, панови. Це добрий пан, він не хоче, щоб маленьким дітям було холодно. Поцілуй його.

І, пригорнувши маде створіннечко до себе, вона повертається прудко, мов кицька, й зникає в коритарі.

Палиця.

— Терезо, дайте мені новий капелюх, найкращий сурдут і палицю зі срібною ручкою.

Але Тереза глуха як пень і ледача як справедливість... От вона не дає мені палиці з срібною ручкою, боїться, щоб не загубив. Правда, я досить часто забуваю парасолі та палиці в омнибусах та книгарнях. Та сьогодня я маю добру причину щоб узяти стару палицю, срібна різна ручка якої вявляє Дон Кіхота на коні зі списом, як він робить напад на вітряки, а Санчо Панса, знявши руки до неба, даремне благає його не робити цього не робити цього. Та палиця — єдине, що я дістав у спадщину від мого дядька капітана Віктора, що за свого життя був більше схожий на Дон Кіхота, ніж на Санчо Пансу, й любив діставати стусани з такою природністю, з якою инші їх звичайно бояться.

Від тридцять років я беру з собою ту палицю при кождім памятним чи врочистім випадку й обиди постаті, пана та конюха, дають мені натхнення й пораду. Дон-Кіхот мені каже:

— Думай пильно про великі річі й знай, що думка — це одинока реальність у цімжиттю. Підносъ природу до свого зросту, й хай цілий світ буде тобі лиш відбитком твоєї героїчної душі. Бийся за честь; це гідно мужа, а як тобі трапиться дістати рану, то проливай свою кров, мов цілющу росу, і всміхайся.

А Санчо Пансо зі свого боку каже мені:

— Зоставайся, куме, тим, чим тебе зробила природа. Краще їж сухий хліб з торби, ніж пампушки, що смажуться в панській пекарні. Слухай свого пана байдуже, чи він дурний, чи божевільний, та не нагромаджуй зайвою в своїй голові. Бійся бійки: шукати небезпеки значить спокушувати Бога.

Париж.

Люблю дивитися зі свого вікна на Сену та її набережні в такий ніжо1сірий раок, що надає річам безмірну лагідність. Я бачив блакітне небо, що проливає на Неаполітанську затоку своє прозоре сяйво. Та наше паризьке небо має більше життя, більше доброзичливости й душі. Воно всміхається, загрожує, пестить, сумує і радує, мов погляд модських очей. У цю хвилину воно проливає мягке світло на людий і міскі тварини, що виконують свою щоденну працю. Онде на другім березі, а пристані Святого Николая, навантажують пароплав; на перекинутій кладці портові робітники швидко перекидають з рук на руки цукрові голови аж до самого споду пароплава. На північній набережній, у холодку від платанів, стоять рядочком фіякри, й коні встромивши морди в рептух з вівсом, спокійно жують його, а тимчасом червононикі фірмани вихиляють чарку перед рундуком шинкаря та скоса пильнують ранного пасажира...

Легенький вітрець з порохом бруку жене крилате насіне платанів та стеблини сіна, що коні повипускали з роту. Порох той більш нічого! Та дивлячись, як він летить, я пригадую собі, що дитиною вдивився, як крутиться такий самий порох, і моя душа старого парижанина зворушена. Усе, що мені видко з вікна, цей обрій, що простягається ліворуч до височин Шайо, де бачу Тріюмфальну Арку, мов той наперсток із каміню, Сену, річку слави, її мости, липи Тюлерійської тераси, Лувр з Ренесансу, вирізьблений мов дорогоцінність; праворуч у напрямі Нового мосту — старий поважний Париж з його вежами та дзвіницями, це все моє життя, це я сам, і я буби нічим без цих річей, що відбиваються в мені тисячами ніоансів моєї думки, дають мені життя й натхнення. Ось чому я люблю Париж незмірною любовю.

Р.